

прийнятих рішень в контексті пошуку необхідних комплексних важелів стосовно перевірки ефективності майбутніх управлінських кроків.

Список використаних джерел:

1. Волков И., Галахов И. Архитектура современной информационно-аналитической деятельности // "Директор ИС", 2002. – № 3. – С. 23 – 30.
2. Пархоменко О. В. Інформаційна аналітика як напрям наукового дослідження // Науково-технічна інформація. – 2006. – № 3. – С. 11 – 13.
3. Колесніков Б. П. Державні механізми управління ризиками розвитку інформаційного суспільства в Україні. Автореф. докт. н. 25.00.02 – Механізми державного управління. – Донецький державний університет управління, 2011. – 39 с.
4. Ільницька Л. В. Інформаційно-аналітична діяльність в контексті реконструкції понятійного простору філософії управління // Науковий вісник Академії муніципального управління, 2012. – № 4. – С. 81 – 88.

References:

1. Volkov I., Galahov I. Architecture of modern information-analytical activity// "Director IS", 2002. – № 3. – S. 23 – 30.
2. Parhomenko O. V. Information analytics as a direction of scientific research // Scientific and technical information. – 2006. – № 3. – С. 11 – 13.
3. Kolesnikov B. P. Mechanisms of the government risks of development of an information society in Ukraine. Avtoref. doctors of sciences – 25.00.02 – government mechanisms of management. – Donetsk state university of management, 2011. – 39 s.
4. Initska L. V. Information-analytical activity in a context of reconstruction of conceptual space of philosophy of management // Scientific bulletin of Academy of municipal management, 2012. – № 4. – С. 81 – 88.

Рецензент: Предко О. І., д. філос. н., професор.

УДК 351

Мішин А.О.,

докторант Національної академії державного управління
при Президентіві України,
кандидат політичних наук

**ДЕМОКРАТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО ЯК ДОСЯГНЕННЯ РЕВОЛЮЦІЇ
ГІДНОСТІ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ МОЛОДІ ДО
СФЕРИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

Анотація. Стаття присвячена аналізу феномену демократичного лідерства в контексті надбань Революції Гідності, зокрема щодо інтеграції молоді до сфери державного управління через розширення можливостей для підвищення суспільно-політичної активності та самореалізації молодих громадян, для здійснення суспільно-корисних ініціатив; розвиток інституціональних механізмів забезпечення участі організованої молоді у виробленні політико-управлінських рішень у всіх сферах

державної політики; розвиток нових інститутів, що забезпечують інтеграцію молоді до сфери державного управління.

Ключові слова: державне управління, демократичне лідерство, революція Гідності, молодіжна політика

Мишин А.А.,

докторант Национальной академии государственного управления
при Президенте Украины,
кандидат политических наук

ДЕМОКРАТИЧЕСКОЕ ЛИДЕРСТВО КАК ДОСТИЖЕНИЕ РЕВОЛЮЦИИ ДОСТОИНСТВА: НОВЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ ИНТЕГРАЦИИ МОЛОДЕЖИ В СФЕРУ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ

Аннотация. Статья посвящена анализу феномена демократического лидерства в контексте достижений Революции Достоинства, в частности, интеграции молодежи в сферу государственного управления путем расширения возможностей для повышения общественно-политической активности и самореализации молодых граждан для осуществления общественно-полезных инициатив; развитие институциональных механизмов обеспечения участия организованной молодежи в выработке политико-управленческих решений во всех сферах государственной политики; развитие новых институтов, обеспечивающих интеграцию молодежи в сферу государственного управления.

Ключевые слова: государственное управление, демократическое лидерство, Революция Достоинства, молодежная политика.

Mishyn A. A.,

doctoral candidate of the National Academy of Public Administration
under President of Ukraine,
PhD in political science

DEMOCRATIC LEADERSHIP AS ACHIEVEMENT OF THE REVOLUTION OF DIGNITY: NEW OPPORTUNITIES INTEGRATION OF YOUNG PEOPLE IN PUBLIC ADMINISTRATION

Annotation. This article analyzes the implementation of the ideas of the Revolution dignity and Democratic leadership in public policy, including the integration of young people to the sphere of public administration.

Most of the political elite was incapable and unwilling to become leaders of democratic reforms in Ukraine. This factor was the main reason for the stock of public opposition, on which came many people, including youth.

However, events on Evromaydane showed that the ruling elite and leaders of the opposition Democratic Forces detached from the realities of political life. Trying to use popular dissatisfaction for the party PR by inertia caused the appearance of movement - Square without politicians.

At the same time Ukrainian youth, especially students, showed yourself "driving force" Dignity Revolution. The practice of Ukrainian state-management relations included new concepts: "social activism" and "democratic leadership".

Some strategic objectives can be determined through extrapolation potential of civic activism of young people in the system of government:

- *Expanding opportunities for increasing social and political activism and self realization young people for public benefit initiatives;*
- *Development of institutional mechanisms to ensure the participation of organized youth in policymaking administrative decisions in the all areas of public policy;*
- *Development of new institutions for ensuring the integration of young people to the sphere of public administration.*

Youth policy is an important factor for conducting the democratic modernization, bringing the legislative and regulatory framework in line with Ukraine Association Agreement with the EU, improving the state youth policy in line with the European Pact for Youth, Youth Strategy of the European Union (Renewed framework for European cooperation in the youth field 2010-2018), updating of scientific analysis the process of attraction leading role young people to the sphere of public administration, particularly in the focus young activists on the formation of democratic leadership in public administration.

Key words: public administration, democratic leadership, the Revolution dignity, youth policy.

Постановка проблеми. Неспроможність та небажання переважної більшості української політичної еліти стати лідерами проведення демократичних реформ в державі стали ключовою причиною, що підняли студентську молодь на акції громадського спротиву. Очевидно, що побиття протестуючих студентів спричинило (всупереч очікуванням колишнього керівництва держави) спалах революційного піднесення. Три фактори вплинули на розвиток революційних подій: стрімке зростання кількості лідерів – організаторів громадської активності, зниження у суспільства порогу страху щодо виходу на Євромайдан, а також зменшення кількості людей, не готових до громадських протестів.

Слід зазначити, що й революційні виступи 1968 р. були направлені не так проти уряду, як проти самої системи – проти консервативного суспільства і його застарілих політичних та етичних цінностей. Ця «боротьба поколінь» закінчилась формуванням сучасного модерного суспільства.

Загальновідомо, що для успішного перетворення революційної ситуації в революцію потрібні суб'єктивні чинники – політична сила та політичні лідери здатні очолити та забезпечити успіх революції. Відмінність Помаранчевої революції 2004 р. від Революції Гідності 2014 р. полягає якраз у тому, що в першому випадку ці суб'єктивні чинники існували, а у другому – ні. Парадоксально, але події Євромайдану показали явну відірваність від реалій політичного життя не лише лідерів держави, але й лідерів опозиційних демократичних політичних сил. Як зазначає відомий львівський політолог Юрій Шведа, саме «намагання за інерцією використати народне незадоволення для партійного піару спричинило появу руху – Майдан без політиків. Вершиною недолугості нинішніх опозиційних сил став епізод, коли громадські діячі та молоді активісти, а

не політики та парламентарі сформулювали пакет політичних вимог до влади» [1].

Разом з тим студентська молодь показала себе «рушійною силою» Революції Гідності. Молоді люди де-факто задекларували нову політику, якісно відмінну від попередньої не лише за формами, але й за змістом. Зокрема до практики державно-управлінських відносин нашої країни ввійшли нові поняття: «громадський активізм» та «демократичне лідерство». Йдеться про конкретні політичні реалії, які змінюють тип і структуру політичного лідерства від перехідного, формалізованого зразка до демократичного.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Ґрунтовному теоретичному аналізу політичного лідерства присвячено значну кількість публікацій. Це, зокрема, праці зарубіжних вчених – М. Аріка В. Зоріна, Л. Ликошиної, Е. Задорожнюка, М. Фіша, а також вітчизняних дослідників – Н. Бокало, А. Коваленка, І. Кресіної, Володимира Мейтуса, Віктора Мейтуса, М. Михальченка, А. Пахарєва, Ю. Павленка, Ф. Рудича, С. Трохимчука, Ю. Шайгородського, В. Цветкова

Аналіз досліджень щодо організаційного лідерства, професійних якостей особистості державного діяча а також психологічних умов розвитку професіоналізму особистості в системі підготовки й перепідготовки вищих державних службовців наводиться в роботах зарубіжних учених – І. Адізеса, М. Альберта, М. Вудкока, Е. Карлоф, Дж. Максвелла, М. Х. Мескона, С. Седерберга, Д. Френсиса та інших.

Узагальнення напрацювань вітчизняних дослідників до проблем молоді дає змогу виділити дві основні групи пошуків. До першої ми відносимо праці В. Барабаша, М. Головатого, А. Казановського, А. Матвієнка, Я. Немирівського, В. Цибульника, О. Яременка, в яких у загальному плані досліджуються проблеми молодіжної політики. В них переважно розглядається взаємодія держави і громадських організацій, висвітлюються аспекти суб'єктності молодіжних структур. Зокрема, М. Головатий запропонував оригінальну концепцію державної молодіжної політики, в основу якої покладено партнерські відносини держави і молоді.

До другої групи слід віднести дослідження конкретних молодіжних проблем. Вони охоплюють переважно процеси соціально-політичного становлення молодих людей у сучасних умовах. Це стосується праць О. Корнієвського, М. Пашкова, В. Якушика. На думку В. Головенька, одним із дієвих механізмів реалізації молодіжної політики є потужний молодіжний рух. Молодіжний рух як механізм реалізації молодіжної політики тісно взаємодіє з політичною системою на всіх рівнях: міжнародному, національному, місцевому.

Першу наукову розвідку щодо феномену Революції Гідності 2014 року провів відомий львівський дослідник Ю.Шведа. Водночас, проблемні

питання, пов'язані із феноменом демократичного лідерства як досягнення Революції Гідності та нових можливостей інтеграції молоді до сфери державного управління поки залишаються поза увагою дослідників і потребує пілотної наукової розробки.

Метою статті є аналіз феномену демократичного лідерства в контексті надбань Революції Гідності, зокрема щодо інтеграції молоді до сфери державного управління.

Виклад основного матеріалу. Феномен лідерства завжди привертав увагу кращих представників світової наукової думки. Античні філософи вбачали його у героях — монархах і полководцях. Н. Макіавеллі розглядав лідера як володаря, здатного використати всі доступні засоби для збереження влади, наведення порядку. Т. Карлейль і Р. Емерсон вважали лідера творцем історії, наділеним особливим талантом. На думку Ф. Ніцше, лідер — це завжди сильна особистість, наділена всіма можливими достоїнствами, яка здатна нав'язати свою волю масам.

Одним із перших, хто запропонував типологізувати лідерство у державній політиці, був М. Вебер. Виходячи з трьох типів легітимного панування, він виділив три типи лідерства: традиційне, раціонально-легальне і харизматичне.

Авторитет традиційного лідера визначається уявленням про спадкоємність влади. Такий тип лідерства характерний для династичних монархій, в яких особа визнається лідером не завдяки визначним якостям, конституції, а лише через те, що вона є представником правлячої династії.

Раціонально-легальний тип лідерства ґрунтується на визнанні особи лідером завдяки певній державній посаді, передбаченій конституцією, як, скажімо, президент.

Харизматичне лідерство засноване на вірі в талант лідера, його месіанську роль у політичному процесі. Такий тип лідера передбачає некритичне ставлення мас до нього. Проте у випадку невдач такого лідера маси глибоко розчаровуються в ньому, авторитет лідера різко падає.

Сучасна наука державного управління намагається типологізувати політичних лідерів за їхніми професійними і соціальними рисами, груповими функціями у контексті соціально-політичних ситуацій.

Так Р. Стогділл розкриває феномен лідерства у політиці через такі параметри: риси особистості лідера, відносини між ним і його послідовниками, рівень влади та масштаб завдань, які він виконує. Цей дослідник виділяє такі стилі керівництва, як авторитарний, переконуючий, демократичний, інтелектуальний, виконавчий.

Представник функціонального підходу М. Херман виділив критерії, за якими характеризують лідерів: наявність твердих політичних переконань; індивідуальність політичного стилю; мотиви політичної поведінки; реакція на тиск і стрес, тобто поведінка лідера в дискомфортній

ситуації (зокрема збереження витримки і самовладання); обставини, за яких потенціальний лідер став керівником, відповідальним за прийняття політичних рішень; попередній політичний досвід; політичний клімат і ситуація в країні у період становлення політичного лідера. Цей підхід наголошує не тільки на характеристиці якостей політичного лідера, а й на обставинах, за яких відбулося його становлення.

Такі відомі дослідники як Т. Парсонс та Ю. Дженінгс вважають, що можливості політичного лідера, його успіх жорстко зумовлені інтересами корпорації, до якої він належить. У зв'язку з цим виділяють неформального і формального лідера.

Неформальний лідер має вплив на групу завдяки певним лідерським рисам і може стати формальним лідером. Проте часто формальним лідером стає ординарна особа, без особливих задатків. Становлення особи як політичного лідера залежить від способу формування лідерства: бюрократичного і антрепренерського. Бюрократичний спосіб передбачає формування лідера вузьким колом осіб за певними жорстко заданими критеріями (партійність, відданість системі, вождю), за антрепренерським способом — лідер формується у публічній конкурентній боротьбі, де вирішальним чинником є імідж самої особи, яка змагається за лідерство.

До останнього часу, поки в Європі та світі ще не панувала розвинута демократія, залежно від політичного режиму виділяли два типи лідерства: авторитарний і демократичний.

Авторитарне лідерство передбачає одноособову політичну владу, монополізм у прийнятті політичних рішень та здійснення всебічного контролю над політичними процесами. Домінуючим принципом здійснення влади для авторитарного лідера є сила або загроза застосування сили.

Тип демократичного лідерства почав формуватися ще в часи античної демократії. Демократичний лідер формується в умовах конкурентної політичної боротьби, яка передбачає не тільки його високі професійні, інтелектуальні й моральні якості, а й наявність ресурсів і авторитетної й мобільної команди.

На думку Ф. Рудича кожному етапу суспільного розвитку, кожній політичній системі й політичному режимові властиві свої методи формування політичних лідерів. За умов тоталітаризму, як правило, діють диктаторські типи лідерів, які оволодівають владою не за демократичними законами, а шляхом маніпулювання свідомістю мас. В державах на пострадянському просторі спостерігається тенденція утвердження авторитарних режимів і відповідних політичних лідерів. Це стосується, насамперед, Росії, Білорусі, центральноазійських держав. (В десяти із п'ятнадцяти країн діють президентські республіки). Така спокуса не залишає і деякі політичні сили України. Проте, лише за умов

демократичного суспільно-політичного устрою відкривається можливість формування політичних лідерів, які в основу своєї діяльності кладуть демократичні цінності. Приклад тому – постсоціалістичні країни Центральної і Східної Європи, політичний устрій яких органічно відповідає соціально-історичній потребі людей в організації їх життя.[2]

Лідерів можна типологізувати за їх ставленням до перспектив суспільного розвитку. За цим критерієм можна виділити такі типи лідерства: консерватор намагається зберегти старі цінності, адаптувати їх до нових умов; реформатор - змінити суспільні структури, норми, що віджили, надати суспільному розвитку динамізму, скерувати його у прогресивне русло; революціонер відкидає повністю існуючі цінності, намагається радикально змінити суспільний лад відповідно до своїх переконань, котрі ґрунтуються на абстрактних, здебільшого утопічних ідеологічних схемах.

Потреба в авторитетному лідері, вважає український дослідник Ф.Кирилюка особливо зростає за складних ситуацій життєдіяльності суспільства. Можливості суспільства щодо розв'язання складних суспільних проблем багато в чому залежать від наявності загально визнаного лідера, який не тільки запропонував би стратегію виходу з кризи, а зумів консолідувати суспільство на її виконання [3].

Типологізуючи лідерство, застосовують ще такі поняття, як вождь і керівник. Лідери вождистського типу — це особи, для яких популізм є основним засобом досягнення мети. Щоб підтримати власну популярність, вони апелюють до найнижчих пристрастей мас (страху, ненависті, ворожнечі), вдаючись при цьому до завищених обіцянок, лексики натовпу, улесливості, «правдоподібною» брехні. Поняття «керівник» використовують, як правило, на позначення державної особи, тобто формального лідера, або (при бюрократичній системі формування лідерства) особи, яка призначена зверху, а також лідера загальнонаціонального масштабу[4].

Отже, основні риси сучасного демократичного лідера, а також чинники, що впливають на процес його становлення, такі:

- політична освіта;
- політичний досвід;
- здатність продукувати нові ідеї;
- поінформованість (наявність детальних знань про проблеми населеного пункту, регіону, країни);
- вміння донести до різних рівнів аудиторії найскладнішу інформацію, переконати людей у правоті власних принципів;
- здатність відчувати ситуацію, своєчасно коригувати власний курс відповідно до вимог часу;

- вміння аналізувати і передбачати події, тенденції розвитку політичних і соціальних інститутів;
- вміння спілкуватися з різними категоріями населення, добираючи такий стиль поведінки, який врахував би їх смаки, настрої, уподобання;
- вміння знаходити оптимальні рішення в конфліктних ситуаціях і погоджувати різні інтереси;
- вміння добрати команду, визначити основні стратегічні пріоритети своєї подальшої діяльності.

Останнім часом до демократичних лідерів відносять не лише тих, хто обіймає офіційні посади в державі, а й популярних і впливових учасників громадського життя або керівників місцевого самоврядування, які діють сміливо, по-новаторському, незалежно. Тому лідером можна вважати будь-якого учасника політичного процесу, який прагне і здатен консолідувати зусилля оточуючих і активно впливати (в межах території, міста, регіону, країни на цей процес задля досягнення поставлених цілей.

Демократичне лідерство (*democratic leadership*), яке для більшості країн Європи є нормою, у нас поки ще визначає подальшу перспективу організації системи державного управління. На механізм демократичного лідерства в ЄС покладаються такі важливі функції, як, стабілізація політичної системи, активізація впливу громадськості на прийняття політичних рішень, підтримка демократичних цінностей та інститутів.

Разом з цим, навіть через достатньо тривалий час після перемоги Революції Гідності в Україні не тільки не зникли, а, навпаки, поглибились політичні проблеми, пов'язані з представництвом політичних партій, організацій, соціальних груп у політичній владі. При цьому різко зріс попит на політичних лідерів. І в силу цих умов у ролі лідерів політичних сил і цілих регіонів опиняються діючі олігархи, безвідповідальні популісти і радикальні політики.

Тому для України оптимальним є багатомірний спосіб формування демократичного лідерства, здатний забезпечити: а) зміцнення прошарку офіційних лідерів як невід'ємного інституту громадянського суспільства; б) збільшення їх політичної ваги і вплив на хід реформаційного процесу; в) інтеграцію молодого покоління до системи державного управління.

Підвищений інтерес дослідників та політиків до проблем молодого покоління найбільш характерний для динамічних демократичних суспільств, на відміну від консервативних «статичних», де спираються головним чином на досвід старших поколінь. Молодь є «групою розвитку», яка визначає зміст і характер суспільних перетворень. В силу свого об'єктивного стану молодь концентрує в собі перспективні тенденції розвитку.

Кожне молоде покоління, вступаючи в самостійне життя, застає цінності, якими в даний момент живе суспільство, і поступово засвоює їх. Пізніше, приймаючи їх за основу, формулює і реалізує вже свою оновлену життєву програму. Коли стабільність державної системи порушується, молодь інтуїтивно обирає оптимальний шлях. Це пояснюється тим, що свідомість молодого покоління здатна сприймати тільки те нове, що збігається зі специфікою світогляду молодої людини, яка орієнтована на майбутнє, а не на минуле. Молоде покоління кожного суспільства – це своєрідний шанс для майбутнього розвитку, тому за своїми соціально-політичними установками його можна охарактеризувати як демократичне.

З огляду на провідну роль молоді у масових громадських акціях, що призвели до перемоги Революції Гідності, наведемо результати опитування представників таких молодіжних громадських організацій як Громадянська мережа ОПОРА, «Демократичний альянс» і Українська асоціація студентського самоврядування, проведеного фондом «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва ще у вересні 2010 р. Отже, основними причинами, що можуть викликати протести молоді, можуть бути, на думку представників громадських організацій, насамперед, політичні причини – свавілля силових органів, переслідування діячів громадського сектору, перешкоджання діяльності громадських організацій, наступ на свободу слова, впровадження цензури, утиски засобів масової інформації, обмеження чи заборона проведення мітингів і демонстрацій, фальсифікація виборів, відмова від курсу на європейську інтеграцію та інтеграція з Росією, призначення на владні посади осіб, неприйнятних для суспільства, а також перешкоджання діяльності опозиції.

Екстраполяція політичних цінностей, як потенціалу громадської активності молоді на систему державного управління дає можливість визначити деякі стратегічні цілі:

- розширення можливостей для підвищення суспільно-політичної активності та самореалізації молодих громадян, для здійснення суспільно-корисних ініціатив;
- розвиток інституціональних механізмів забезпечення участі організованої молоді у виробленні політико-управлінських рішень у всіх сферах державної політики;
- становлення і розвиток нових інститутів, що забезпечують інтеграцію молоді до сфери державного управління.

Також слід зазначити, що у контексті проведення демократичної модернізації, приведення законодавчо-нормативної бази України у відповідність до угоди про Асоціацію з ЄС існує нагальна потреба вдосконалення державної молодіжної політики відповідно до Європейського пакту в інтересах молоді (European Pact for Youth), Молодіжної стратегії Європейського Союзу (Renewed framework for

European cooperation in the youth field 2010-2018), актуалізує проведення наукового аналізу процесу залучення молоді до сфери державного управління, зокрема у фокусі провідної ролі молодих активістів щодо формування демократичного лідерства в сфері державного управління.

Висновки. Використання унікального потенціалу демократичного лідерства у контексті інтеграції молоді до сфери державного управління є достатньо надійною гарантією демократичного поступу України як конкурентоспроможної європейської держави.

Перспективи подальших розвідок порушених у статті питань стосуються, насамперед, удосконалення законодавчого регулювання сфери громадянської активності молоді, зокрема, розробки проекту Закону України «Про основні засади державної молодіжної політики».

Список використаних джерел:

1. Шведа Ю. Революція Гідності у контексті загальної теорії соціальних революцій / Ю. Шведа // захід.нет. 26.01.2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zaxid.net/news/showNews.do?revolyutsiya_gidnosti_u_konteksti_zagalnoyi_teoriyi_sotsialnih_revolyutsiy&objectId=1301345
2. Рудич Ф. Політичне лідерство на пострадянському просторі: методологічний контекст / Ф. Рудич // Політичний менеджмент. Спецвипуск. – 2006. – С. 5 – 14.
3. Кирилюк Ф.М. Політологія: Навчально-методичний комплекс/ За ред. Ф. М. Кирилюка. – К., 2005.
4. Пахарев А.Д. Політичні інститути і процеси в сучасній Україні. Навчальний посібник / А.Д. Пахарев. – К.: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2011. – 182 с.

References:

1. Schweda Yu. Dignity Revolution in the context of the general theory of social revolutions / Yu. Schweda // zahid.net. 01/26/2014 [electronic resource] - Access: http://zaxid.net/news/showNews.do?revolyutsiya_gidnosti_u_konteksti_zagalnoyi_teoriyi_sotsialnih_revolyutsiy&objectId=1301345
2. Rudych F. Political leadership in the post: methodological context / F. Rudych // Political Management. Special Issue. – 2006. - P. 5 - 14.
3. Kyrylyuk F. Political science: teaching complex / Ed. F. Kirilyuk. - K., 2005.
4. Paharyev A. Political institutions and processes in contemporary Ukraine. Textbook. / A. Paharyev. - K. .: Institute of Political and Ethnic Studies named I.F. Kuras NAS of Ukraine, 2011. - 182 p.

Рецензент: Шайгородський Ю.Ж., д.політ.н., професор